

Циган Віктор Васильович,
директор ДПТНЗ «Західно-Дніпровський центр професійно-технічної освіти», аспірант кафедри державної служби та менеджменту освіти Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. Розглядається впровадження інноваційних управлінських та педагогічних технологій в умовах модернізації освітньої галузі завдяки розвитку державно-приватного партнерства та створення навчально-практичних центрів соціального партнерства як основної форми взаємодії закладів професійної освіти із сучасним виробництвом у процесі підготовки конкурентоспроможних кваліфікованих кадрів.

Ключові слова: професійна освіта, державно-приватне партнерство, соціальне партнерство, управління, навчально-практичні центри, роботодавці, конкурентоспроможність, співпраця.

Цыган Виктор Васильевич

РАЗВИТИЕ СОЦИАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ

Аннотация. Рассматривается внедрение инновационных управленческих и педагогических технологий в условиях модернизации образовательной отрасли путем развития государственно-частного партнерства и создания учебно-практических центров социального партнерства как основной формы взаимодействия учреждений профессионального образования с современным производством в процессе подготовки конкурентоспособных квалифицированных кадров.

Ключевые слова: профессиональное образование, государственно-частное партнерство, социальное партнерство, управление, учебно-практические центры, работодатели, конкурентоспособность, сотрудничество.

Victor Tsugan

DEVELOPMENT OF SOCIAL PARTNERSHIP PROFESSIONAL EDUCATION IN THE MODERNIZATION OF THE EDUCATIONAL SECTOR

Abstract. We consider the introduction of innovative managerial and pedagogical technologies in the modernization of the educational sector through the development of

public-private partnerships and the creation of educational and practical centers of social partnership as the main form of interaction between vocational education with modern production competitive in the preparation of qualified personnel.

Keywords: *vocational education, public-private partnership, social partnership, governance, teaching and practice centers, employers, competitiveness, cooperation.*

Постановка проблеми

Проблема підготовки конкурентоздатних випускників закладів професійної освіти є сьогодні надзвичайно актуальною. Адже останнім часом роботодавці все частіше висувують до професійної освіти цілу низку зауважень, які навчальні заклади не в змозі вирішити самостійно, зокрема за короткий проміжок часу, в найближчій перспективі⁶. Серед них такі: якість підготовки та рівень кваліфікації більшості випускників є низьким і таким, що не відповідає вимогам сучасного виробництва; невідповідність змісту професійної освіти вимогам ринку праці; проблема якості педагогічних працівників, особливо майстрів виробничого навчання та викладачів спеціальних дисциплін; морально та фізично застаріла матеріально-технічна база, яка не дає змоги виконати у повному обсязі програми виробничого навчання та виробничої практики, засвоїти усі необхідні виробничі процеси та технологічні операції на рівні навичок; відсутність у переліках перевірочних робіт нових видів робіт і сучасного навчально-методичного забезпечення; низький рівень мотивації учнів щодо вивчення інноваційних виробничих технологій і застосування їх у майбутній професійній діяльності тощо. Усі перераховані чинники, справді, на нашу думку, негативно впливають на якість професійної освіти та рівень кваліфікації майбутніх фахівців.

Таким чином, для вирішення цих та інших проблем, згідно із Законом України «Про державно-приватне партнерство», пропонується здійснювати підготовку кваліфікованих фахівців на підставі програм спільної діяльності та взаємодії професійних навчальних закладів з роботодавцями, тобто застосовуючи державно-приватне партнерство, знайти соціального партнера, свого замовника кадрів і стати органічною складовою того чи іншого підприємства, сфери бізнесу чи послуг тощо⁴.

Закономірно правовими засадами державно-приватного партнерства є Конституція України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Закон України «Про державно-приватне партнерство», інші законодавчі акти, а також відповідні міжнародні договори України.

Державно-приватне партнерство у сфері професійної освіти може, зокрема, передбачати утворення та/або спільне фінансування закладів професійної освіти, а також підприємств, установ, організацій, які надають професійну освіту; утворення та/або спільне фінансування і розвиток баз професійно-практичної підготовки; утворення та/або спільне фінансування й експлуатацію інноваційних підприємств

⁶ Про участь центральних та регіональних органів виконавчої влади, об'єднань роботодавців у формуванні трудового потенціалу держави та професійній підготовці кваліфікованих робітників для сучасної економіки України: матеріали слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти 21 грудня 2011 року / за заг. ред. В. П. Головінова. — Київ : Парлам. вид-во, 2012. — 480 с. — С. 15.

⁴ Есинова Н. И. Экономика труда и социально-трудовые отношения : учеб. пособие / Н. И. Есинова. — Киев : Кондор, 2003. — С. 102–133.

(інноваційного центру, технопарку, технополісу, інноваційного бізнес-інкубатора тощо) на базі чинних закладів професійної освіти; розроблення і розвиток сучасних технологій професійного навчання, професійно-практичної підготовки; запровадження спільних програм фінансування підготовки кадрів⁹.

Актуальність цього дослідження визначається формуванням трудового потенціалу держави та запитамі суспільства щодо якісної професійної підготовки кваліфікованих кадрів для галузей економіки України. Адже на сьогодні професійна освіта є потенційно потужним чинником науково-технічного розвитку, соціально-економічного і культурного прогресу. Тому аналіз системи підготовки кваліфікованих фахівців для загальнодержавних потреб і регіональних ринків праці через призму державно-приватного партнерства є вкрай необхідним та актуальним.

Цілком очевидно, що особлива роль у цьому процесі належить саме розвитку соціального партнерства, яке передбачає підготовку конкурентоспроможних працівників нового типу, які володіють прогресивними виробничими технологіями, широкими вміннями і компетенціями, можуть працювати в команді, створювати й ефективно використовувати нову техніку та новітні матеріали, інструменти, обладнання й пристрої. Це визначає потребу детального наукового аналізу щодо розвитку соціального партнерства в системі професійної освіти в умовах модернізації освітньої галузі, розроблення правових, функціональних, організаційних, фінансово-економічних механізмів управління та адміністрування, які мали б всебічно сприяти впровадженню і розвитку партнерських відносин.

Аналіз основних досліджень та публікацій

У дослідженнях науковців з проблем розвитку соціального партнерства О. Грішної, А. Гриценка, Н. Діденко, І. Дубровського, А. Колота, В. Колосова, В. Кременя, В. Жернакова, О. Леонтєвої, Т. Ляшенко, О. Мірошніченко, Н. Ничкало, В. Радкевич, Г. Семигіни, Л. Сергєєвої, А. Сіленко, С. Українця, Л. Щербак, О. Щербак та інших значна увага приділяється пошуку нових підходів до реформування професійної освіти на основі консолідації зусиль усіх заінтересованих сторін^{1; 2; 5; 8; 11; 12}.

⁹ Супрун В. В. Теоретичні та практичні аспекти регулювання професійної освіти в Україні / В. В. Супрун // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. ; НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»; голов. ред. В. В. Олійник ; редкол. : О. Л. Ануфрієва [та ін]. — Київ : АТОПОЛ ГРУП, 2016. — Вип. 2(31). — С. 113–114. — (Серія «Управління та адміністрування»).

¹ Закон України «Про державно-приватне партнерство» № 2404-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2010. — № 40, ст. 524.

² Діденко Н. Г. Модернізація управління системою освіти України в умовах суспільних змін / Н. Г. Діденко // Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні : матеріали III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (20 квіт. 2016 р.). — Полтава : ПолтНТУ, 2016. — С. 26–28.

⁵ Ничкало Н. Г. Науково-методичне забезпечення соціального партнерства / Н. Г. Ничкало // Професійно-технічна освіта. — 2004. — № 2. — С. 15–16.

⁸ Сергєєва Л. М. Сучасні підходи до партнерства ПТНЗ і роботодавців / Л. М. Сергєєва // Післядипломна освіта в Україні. — 2008. — Спецвип. — С. 16–19.

¹¹ Щербак Л. В. Створення системи соціального партнерства у сфері професійно-технічної освіти : метод. рек. / Л. В. Щербак. — Київ : Геопринт, 2008. — 45 с.

¹² Щербак О. Зв'язок стандартів професійної освіти з вимогами ринку праці / О. Щербак // Педагогіка і психологія професійної освіти : наук.-метод. журн. — 2006. — № 1. — С. 181–188.

Поняття «соціальне партнерство» в сучасній науковій літературі визначається науковцями залежно від їхнього погляду на організаційну форму співпраці професійних навчальних закладів з роботодавцями. Словосполучення «соціальне партнерство» інтегроване від понять «соціальне», що означає суспільне, тобто те, що стосується життя людей та їхніх взаємин у суспільстві, та «партнер» (від французького слова «партія») – учасник спільної діяльності. Наголосимо, що функціонування системи соціального партнерства здійснюється на тристоронній основі співпраці органів державної влади, підприємців і профспілок, яка спрямована на погодження інтересів і розв'язання проблем у соціально-трудовій діяльності людей³. Становлення системи соціального партнерства пройшло довгий і складний шлях. Засновниками концепції соціального партнерства є англійський економіст Дж. Міль, французькі економісти Ж. Сей і Ф. Баста.

Метою статті є обґрунтування значущості соціального партнерства у сфері професійної освіти як основної форми взаємодії професійних навчальних закладів із сучасним виробництвом у процесі підготовки конкурентоспроможних фахівців в умовах модернізації освітньої галузі.

Виклад основного матеріалу

Цілком очевидно, що розвиток соціального партнерства, залучення роботодавців до процесу підготовки кадрів, створення навчально-матеріальної бази, оновлення змісту освіти є надзвичайно важливим для подальшого розвитку професійної освіти. Саме налагодження конструктивного, взаємовигідного партнерства між навчальними закладами, роботодавцями й органами влади допоможе не тільки залучити додаткові ресурси для розвитку системи професійної освіти, а й зробити її більш відкритою, ефективною, що адекватно реагує на виклики сьогодення. Назріла необхідність якісних змін у взаємодії центральних і регіональних органів виконавчої влади щодо функціонування та розвитку професійної освіти. Особливо важливим є підвищення ролі і відповідальності регіонів за підготовку кваліфікованих кадрів з урахуванням інфраструктури виробництва⁷.

Відносини соціального партнерства мають колективний характер, в їх основі лежить колективний інтерес сторін. Практика свідчить, що в регулювання соціально-трудових відносин в Україні термін «соціальне партнерство» увійшов з кінця 1991 р. Соціальне партнерство у сфері професійної освіти – порівняно нова категорія, яка з'явилась зі зміною форм власності у нашій державі, мета якої полягає в особливому типі взаємодії навчальних закладів із центральними та місцевими органами виконавчої влади,

³ Дубровський І. М. Система соціального партнерства як регулятор соціально-трудових відносин в умовах трансформації українського суспільства (соціологічний аналіз) : дис. ... канд. соціол. наук. : спец. 22.00.07 «Соціологія управління» / І. М. Дубровський. — Харків, 2001. — С. 102.

⁷ Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення : матеріали парлам. слухань у Верховній Раді України 1 червня 2016 року // Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти. — Київ : Парлам. вид-во, 2016. — 320 с. — С. 132. — (Серія «Парламентські слухання»).

об'єднаннями роботодавців, профспілок, підприємств різних форм власності, службами зайнятості тощо¹⁰.

Соціальне партнерство стає обов'язковою умовою забезпечення якості підготовки кваліфікованих робітників у процесі переходу до нових стандартів освіти на основі компетенцій¹¹. Нині формуються нові взаємини навчальних закладів із замовниками підготовки кадрів, службами зайнятості, з усіма тими, хто стає не тільки споживачем продукції освіти, а й джерелом фінансування. Ухвалення Закону України «Про професійну освіту» допоможе розвивати соціальне партнерство, консолідацію зусиль центральних і місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування, навчальних закладів, роботодавців, науковців і громадських об'єднань з метою забезпечення ринку праці кваліфікованими працівниками, збільшить обсяги фінансування та інвестицій, створить умови для випереджувального розвитку професійної освіти.

Саме новітні технології визначають високу якість професійної освіти, і саме для цього треба спільно з роботодавцями створити мережу навчально-практичних центрів (НПЦ) як структурних підрозділів (центрів, майстерень, виробничих майданчиків тощо) на базі відповідних професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) за галузевим спрямуванням, що концентруватимуть найсучасніші досягнення виробничих, технологічних, інноваційних та педагогічних технологій для впровадження їх у процес підготовки кваліфікованих кадрів та підвищення їх кваліфікації.

За даними Міністерства освіти і науки України (МОН), у 2013 р. функціонувало всього 77 НПЦ, з яких: будівельна галузь — 52 (що становить 67% загальної кількості); сфера послуг — 9 (12%); агропромисловий комплекс — 8 (10%); промисловість — 5 (7%); машинобудівна галузь — 3 (4%).

Зокрема, у 2013 р. органами місцевої влади було відкрито 10 таких центрів: Навчально-практичний центр за технологіями компанії «Хенкель Баутехнік (Україна)» на базі Горлівського вищого професійного училища; Навчально-практичний центр торгівлі на базі державного навчального закладу «Дніпропетровський центр підготовки та перепідготовки робітничих кадрів»; Навчально-практичний центр за технологіями компанії «БудМайстер» на базі Західно-Донбаського професійного ліцею; Навчально-демонстраційний центр поліграфічних матеріалів на базі державного навчального закладу «Міжрегіональне вище професійне училище з поліграфії та інформаційних технологій»; Навчально-практичний центр «Зварник» на базі державного навчального закладу «Запорізьке вище індустріально-політехнічне училище»; Навчально-практичний центр сфери послуг на базі державного навчального закладу «Рівненське вище професійне училище ресторанного сервісу і торгівлі»; Навчально-практичний центр з підготовки електрогазозварників та

¹⁰ Українець С. Соціально-трудові відносини в Україні: зміст і розвиток / С. Українець // Україна: аспекти праці. — 1999. — № 3. — С. 35–41.

¹¹ Щербак Л. В. Створення системи соціального партнерства у сфері професійно-технічної освіти : метод. рек. / Л. В. Щербак. — Київ : Геопринт, 2008. — 45 с.

слюсарів з ремонту автомобілів на базі Квасилівського професійного ліцею; Навчально-практичний центр енергозбереження за технологіями компанії «Хенкель Баутехнік (Україна)» на базі Київського вищого професійного училища будівництва і дизайну; Інноваційно-практичний центр будівельних технологій «ТехноНіколь» — покрівельні матеріали на базі Донецького вищого професійного училища будівельних технологій; Навчально-практичний будівельний центр за технологіями «КНАУФ» на базі Київського професійного ліцею будівництва і комунального господарства.

У 2015 р. створено: регіональний навчально-практичний будівельний центр за технологіями «КНАУФ» на базі ДНЗ «Полтавське вище міжрегіональне професійне училище»; навчально-практичні будівельні центри «Хенкель Баутехнік (Україна)» на базі Барського професійного будівельного ліцею Вінницької області та ДПТНЗ «Миколаївський професійний ліцей»; навчально-практичні будівельні центри з використання матеріалів і технологій компаній групи «Снежка».

Найактивнішими соціальними партнерами професійної освіти є компанії: «Henkel Bautechnik Ukraine», «KNAUF», а також ТзОВ «Снежка-Україна», фабрика сучасних будівельних сумішей «БудМайстер», «BOSCH», «TRIORA», «NIBKO», «HERZ Україна», ТОВ «Акватерм-Київ» та інші (рис. 1).

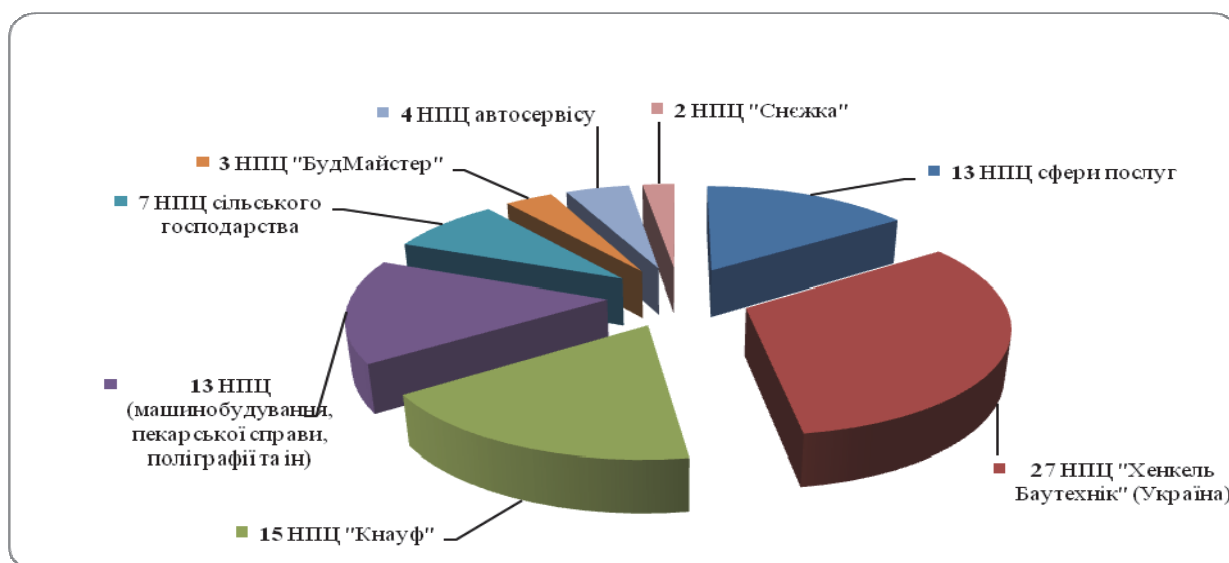

Рис. 1. Мережа навчально-практичних центрів інноваційних технологій

За сприяння Фонду Ебергарда Шьока (Німеччина) у межах міжнародного пілотного проекту у сфері ПТО створено три навчально-виробничі комплекси для підготовки фахівців з професії «Маляр, реставратор декоративно-художніх фарбувань» на базі: ДНЗ «Львівське вище професійне художнє училище», Вищого художнього професійно-технічного училища № 5 (м. Вінниця) та Київського ВПУ будівництва і дизайну.

У 2015 р. МОН України розпочато співпрацю з національним центром дизайнерського мистецтва «FashionGlobusUkraine». Проведено: декілька круглих столів «Інтегрований підхід до формування кадрового потенціалу: навчальний заклад – студент – роботодавець», всеукраїнські семінари для директорів ПТНЗ швейного профілю та представників швейної галузі «Шляхи підвищення престижності робітничих професій швейної галузі» тощо⁷.

Таким чином, на сьогодні вже функціонують 84 НПЦ, з яких: будівельна галузь – 44 (що становить 67% загальної кількості); сфера послуг – 13 (12%); сільське господарство – 7 (10%); промисловість – 5 (7%); машинобудівна галузь – 3 (4%) (рис. 2).

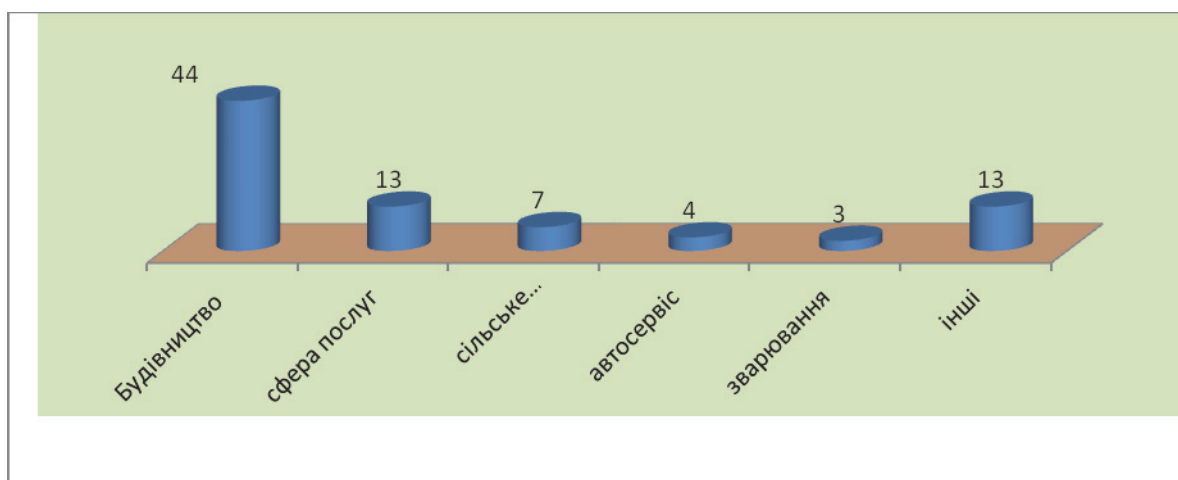

Рис. 2. Кількість навчально-практичних центрів з упровадження інноваційних технологій, створених на базі ПТНЗ за галузевим спрямуванням

Водночас у державному бюджеті 2017 року на створення 25 навчально-практичних центрів передбачено 50 млн грн.

Безумовно, найпоширенішою формою партнерства роботодавців і професійних навчальних закладів є проведення виробничого навчання (практики) та допомога у працевлаштуванні випускників. Однак не завжди виробнича практика на підприємстві стає реальним інструментом навчання учнів практичних навичок, що допоможуть їм працевлаштуватися⁸.

Загалом, можна стверджувати, що виконання завдань належного задоволення потреб галузей економіки в якісній робочій силі неможливе без налагодження системи соціального партнерства. Соціальне партнерство у сфері професійної освіти є важливим механізмом досягнення сучасної якості освіти, особливою формою взаємодії навчальних закладів та установ професійної освіти із суб'єктами та інституціями ринку праці, державними і місцевими

⁷ Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення: матеріали парлам. слухань у Верховній Раді України 1 червня 2016 року // Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти. — Київ: Парлам. вид-во, 2016. — 320 с. — С. 132–133. — (Серія «Парламентські слухання»).

⁸ Сергеева Л. М. Сучасні підходи до партнерства ПТНЗ і роботодавців / Л. М. Сергеева // Післядипломна освіта в Україні. — 2008. — Спецвип. — С. 16.

органами влади та самоврядування, громадськими організаціями, спрямованими на узгодження і реалізацію інтересів усіх учасників навчально-виробничого процесу щодо надання освітніх послуг.

При цьому головною метою діяльності НПЦ є: навчання учнів ПТНЗ, студентів ВНЗ, працівників підприємств, організацій; упровадження у навчальний процес новітніх виробничих технологій із застосуванням сучасного обладнання, інструментів і матеріалів; підвищення кваліфікації фахівців підприємств, організацій, установ; здійснення постійного зв'язку між підприємствами й іншими ПТНЗ з метою поширення інноваційних педагогічних і виробничих технологій, інформації щодо новітніх матеріалів, інструментів, обладнання тощо.

Як правило, забезпечення діяльності НПЦ здійснюється за рахунок коштів спеціального фонду ПТНЗ, а також за участю підприємств, які є соціальними партнерами.

Важливим аспектом взаємодії ПТНЗ із соціальними партнерами є те, що роботодавці беруть активну участь у вихідному контролі знань, умінь і навичок учнів, слухачів ПТНЗ. Представники роботодавців очолюють Державні кваліфікаційні комісії з присвоєння кваліфікації випускникам. Законом України «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності» істотно розширено права організацій роботодавців у сфері ПТО. Вони в установленому порядку беруть участь у розробленні державного стандарту ПТО, розробленні та погодженні державних стандартів з конкретних професій, кваліфікаційних характеристик, професійних стандартів тощо.

Ефективність соціального партнерства різних рівнів визначається реалізацією договірних зобов'язань з питань підготовки кваліфікованих робітників. Водночас загальним критерієм ефективності соціального партнерства, на нашу думку, є виконання головного завдання системи ПТО – задоволення реальної потреби ринку праці та конкретних роботодавців, замовників підготовки робітничих кадрів за рахунок випускників ПТНЗ.

Водночас тісна співпраця соціальних партнерів з ПТНЗ надає можливість оновлювати матеріально-технічну базу навчального закладу, створюючи необхідні передумови для наповнення ринку праці кваліфікованою робочою силою.

Зазначимо, що вже сформовано інформаційну базу даних методичних розробок НПЦ по регіонах, започатковано пілотний проект з модернізації підготовки робітників дефіцитних професій. Для реалізації пілотного проекту обрано три професії: «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва», «Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування», «Швачка. Кравець. Закрійник». Визначено 23 ПТНЗ, на базі яких створено НПЦ.

Протягом 2016 р. ПТНЗ обирались за поданням департаментів (управлінь) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій та з урахуванням сучасних потреб ринку праці, контингенту ПТНЗ за кожною професією, їх географічного розташування. Для професії «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва» — 7 ПТНЗ: Вінницька,

Дніпропетровська, Кіровоградська, Київська, Миколаївська, Полтавська та Херсонська області. «Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування» — 6 ПТНЗ: Донецька, Закарпатська, Івано-Франківська, Сумська, Тернопільська, Черкаська області. «Швачка. Кравець. Закрійник» — 10 ПТНЗ: Вінницька, Волинська, Житомирська, Запорізька, Львівська, Харківська, Хмельницька, Чернігівська, Чернівецька області та м. Київ). Розглядається питання долучення до цього проекту ПТНЗ усіх регіонів.

Уже визначено перелік сучасного обладнання, устаткування, інструменту для забезпечення роботи цих НПП, загальна вартість якого становить 254 млн грн («Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва» — 35245 тис. грн; «Монтажник санітарно-технічних систем та устаткування» — 628 тис. грн; «Швачка. Кравець. Закрійник» — 330 тис. грн). Наказами МОН України створено робочі групи щодо розроблення ДСПТО з цих професій.

Водночас треба зазначити, що ПТНЗ можуть утворювати в установленому порядку разом з вищими навчальними закладами, підприємствами, установами, організаціями навчально-виробничі комплекси, входити до асоціацій та інших об'єднань юридичних осіб. Однак, враховуючи нинішню ситуацію в освіті, відсутність нової законодавчої бази, цю роботу, на жаль, призупинено.

Професійно-практична підготовка проводиться у навчальних майстернях, на полігонах, на тренажерах, автодромах, трактородромах, у навчально-виробничих підрозділах, навчальних господарствах, а також на робочих місцях на виробництві чи у сфері послуг у таких формах: урок виробничого навчання в навчальному закладі; урок виробничого навчання на виробництві чи у сфері послуг; виробнича практика на робочих місцях на виробництві чи у сфері послуг; переддипломна (передвипускна) практика на виробництві чи у сфері послуг; інші форми професійної практичної підготовки. Професійно-практична підготовка учнів, слухачів здійснюється з обов'язковим виготовленням корисної продукції, наданням послуг, що оплачуються, згідно із законодавством.

Підприємства, установи, організації, незалежно від форм власності, зобов'язані надавати учням, слухачам ПТНЗ оплачувані робочі місця або навчально-виробничі ділянки для проходження виробничого навчання чи виробничої практики. Порядок надання робочих місць визначається Кабінетом Міністрів України. Учні, слухачі ПТНЗ під час виробничого навчання і виробничої практики на виробництві виконують роботи відповідно до навчальних планів і програм. Постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 770 внесено зміни до Порядку надання робочих місць для проходження учнями, слухачами ПТНЗ виробничого навчання та виробничої практики, що, безумовно, сприяє удосконаленню механізму проходження учнями ПТНЗ оплачуваного виробничого навчання та практики на виробництві. Зазначеними змінами передбачено конкретизацію системи оплати практики, зокрема, за фактично виконані обсяги робіт також передбачено організацію та проведення виробничої практики безпосередньо у навчальних майстернях з подальшим стажуванням на виробництві.

Однак більшість підприємств, установ, організацій не надають місця для проходження виробничої практики учням ПТНЗ, не всі підприємства своєчасно оплачують роботи, виконані учнями. Це негативно позначалося на якості підготовки кваліфікованих робітничих кадрів. Тому було внесено зміни до Порядку надання робочих місць для проходження учнями, слухачами професійно-технічних навчальних закладів виробничого навчання та виробничої практики, якими визначено, що виробниче навчання та виробнича практика учнів, слухачів може проводитися як виняток з дозволу місцевих органів управління ПТО у навчальних майстернях, дільницях, на полігонах, будівельних об'єктах, полях, фермах ПТНЗ за умови забезпечення ними виконання в повному обсязі навчальних планів і програм.

Організації – замовники підготовки кваліфікованих робітників — зобов'язані відповідно до укладених угод переказувати кошти на зміцнення навчально-виробничої бази, безоплатно передавати для навчальних цілей ПТНЗ приміщення, споруди, обладнання, техніку, інструменти, матеріали, енергоносії, науково-технічну інформацію, нові технології, надавати консультаційну технічну й технологічну допомогу та можливість стажування на виробництві викладачам, майстрам виробничого навчання й інструкторам виробничого навчання, проводити роботу з профорієнтації молоді тощо.

Важливу роль у справі залучення випускників навчальних закладів до традицій трудових колективів, у їхньому професійно-кваліфікаційному просуванні має відігравати трудове наставництво. Наставники допомагають молодим працівникам опанувати передові прийоми й методи праці, сприяють їхньому навчанню та кар'єрному зростанню, здійснюють виховання новачків відповідно до вимог корпоративної культури підприємства. Подолання кризових явищ в економіці за рахунок підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили зумовлює нагальну потребу у відродженні руху наставництва. Виконання цього завдання має здійснюватися на основі системного підходу.

Отже, можна виокремити такі принципи соціального партнерства, як: законність; демократичність; рівноправність та взаємоповага сторін; обґрунтованість і реальність взаємних зобов'язань; відповідальність сторін за виконання домовленостей і зобов'язань. Ефективність соціального партнерства різних рівнів визначається реалізацією договірних зобов'язань з питань підготовки кваліфікованих робітників. Водночас загальним критерієм ефективності соціального партнерства, на нашу думку, є задоволення реальних потреб ринку праці та конкретних замовників.

Висновки

Аналіз наукових досліджень і реальної практики соціального партнерства дає змогу дійти висновку про те, що в умовах ринкової економіки лише у форматі ефективної взаємодії з роботодавцями професійний навчальний заклад зможе зреалізувати свою основну функцію — забезпечити ринок праці випускниками необхідної кількості та якості професійної підготовки. Водночас у процесі

підготовки кваліфікованих фахівців педагогічними працівниками має постійно здійснюватися постійний системний аналіз виробництва, перспектив його розвитку, відбору, вивчення, узагальнення і використання наукової та виробничо-технологічної інформації про нові та сучасні матеріали, техніку та технології. Це, зі свого боку, передбачає аналіз та класифікацію виробничих функцій та завдань професійно спрямованої підготовки, визначення рівнів соціально-професійної компетентності випускників закладів професійної освіти.

Безумовно, необхідним є подальше поліпшення управління на всіх рівнях, особливо з урахуванням децентралізації управління, передачі відповідних функцій на місця, передусім, під час формування нових управлінських структур професійної освіти при обласних (міських) держадміністраціях.

Цілком очевидно, що потребують розроблення такі питання, як: удосконалення законодавства щодо соціального партнерства в професійній освіті, формування нової організаційної моделі соціального партнерства з урахуванням реальних потреб ринку праці; підготовка спеціальних податкових і фінансово-кредитних механізмів для залучення коштів роботодавців, приватного сектора до інвестування розвитку професійної освіти, наукової та інноваційної діяльності в освіті; участь роботодавців у розробленні професійних та оновленні освітніх стандартів, запровадженні незалежної експертизи програм професійної освіти і навчання.

Отже, для економічного зростання країни вкрай необхідно поглибити соціальне партнерство між навчальними закладами й організаціями роботодавців через їх участь у підготовці, перепідготовці, підвищенні кваліфікації робітників і посилити роль місцевих органів виконавчої влади та самоврядування, роботодавців, інституцій ринку праці щодо узгодження і реалізації інтересів усіх учасників цього процесу щодо виконання замовлень на освітні послуги, визначення напрямів та обсягів підготовки кваліфікованих працівників.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі

На нашу думку, незважаючи на інтерес науковців до питань управління та соціального партнерства, теоретичні та методологічні розробки в цій сфері слід поглибити з урахуванням структурних, організаційних, змістових та інших змін, що відбуватимуться в системі освіти, професійної освіти та політики зайнятості в Україні.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про державно-приватне партнерство» № 2404-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2010. — № 40, ст. 524.
2. Діденко Н. Г. Модернізація управління системою освіти України в умовах суспільних змін / Н. Г. Діденко // Організаційно-правові аспекти публічного управління в Україні : матеріали III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (20 квіт. 2016 р.). — Полтава : ПолтНТУ, 2016. — С. 26–28.

3. Дубровський І. М. Система соціального партнерства як регулятор соціально-трудових відносин в умовах трансформації українського суспільства (соціологічний аналіз) : дис. ... канд.. соціол. наук. : спец. 22.00.07 «Соціологія управління» / І. М. Дубровський. — Харків, 2001.
4. Есинова Н. И. Экономика труда и социально-трудовые отношения : учеб. пособие / Н. И. Есинова. — Киев : Кондор, 2003. — С. 102–133.
5. Ничкало Н. Г. Науково-методичне забезпечення соціального партнерства / Н. Г. Ничкало // Професійно-технічна освіта. — 2004. — № 2. — С. 15–16.
6. Про участь центральних та регіональних органів виконавчої влади, об'єднань роботодавців у формуванні трудового потенціалу держави та професійній підготовці кваліфікованих робітників для сучасної економіки України: матеріали слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти 21 грудня 2011 року / за заг. ред. В. П. Головінова. — Київ : Парлам. вид-во, 2012. — 480 с.
7. Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення: матеріали парлам. слухань у Верховній Раді України 1 червня 2016 року // Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти. — Київ : Парлам. вид-во, 2016. — 320 с. — (Серія «Парламентські слухання»).
8. Сергеева Л. М. Сучасні підходи до партнерства ПТНЗ і роботодавців / Л. М. Сергеева // Післядипломна освіта в Україні. — 2008. — Спецвип. — С. 16–19.
9. Супрун В. В. Теоретичні та практичні аспекти регулювання професійної освіти в Україні / В. В. Супрун // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. ; НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»; голов. ред. В. В. Олійник ; редкол. : О. Л. Ануфрієва [та ін]. — Київ : АТОПОЛ ГРУП, 2016. — Вип. 2(31). — С. 108–123. — (Серія «Управління та адміністрування»).
10. Українець С. Соціально-трудові відносини в Україні: зміст і розвиток / С. Українець // Україна: аспекти праці. — 1999. — № 3. — С. 35–41.
11. Щербак Л. В. Створення системи соціального партнерства у сфері професійно-технічної освіти : метод. рек. / Л. В. Щербак. — Київ : Геопринт, 2008. — 45 с.
12. Щербак О. Зв'язок стандартів професійної освіти з вимогами ринку праці / О. Щербак // Педагогіка і психологія професійної освіти : наук.-метод. журн. — 2006. — № 1. — С. 181–188.

Victor Tsugan

**DEVELOPMENT OF SOCIAL PARTNERSHIP IN UKRAINE
PROFESSIONAL EDUCATION IN THE MODERNIZATION
OF THE EDUCATIONAL SECTOR**

We consider the introduction of innovative managerial and pedagogical technologies in the modernization of the educational sector through the development of public-private partnerships and the creation of educational and practical centers of social partnership as the main form of interaction between vocational education with modern production competitive in the preparation of qualified personnel.

The relevance of this study determined the formation of labor potential of the state and society demands on quality training of qualified personnel for industries Ukraine. After all, today vocational education is a potentially powerful factor in technological development, socio-economic and cultural progress. Therefore, analysis of training qualified specialists for national needs and regional labor markets in the light of the public-private partnership is essential and urgent.

It is clear that a special role in this process is the development of social partnership which involves the preparation of competitive personnel of a new type, which own advanced manufacturing technologies, broader skills and competencies can work in teams, create and effectively use new technology and new materials, tools, equipment and devices. This determines the need for detailed scientific analysis on the development of social partnership in vocational education in the educational sector modernization, development of legal, functional, organizational, financial and economic mechanisms of management and administration that would promote comprehensive development and partnerships.

In our opinion, despite the interest of researchers to issues of governance and social partnership, theoretical and methodological developments in this area should be deepened, given the structural, organizational, content and other changes that occur in education, vocational training and employment policy in Ukraine.